

**Національний фармацевтичний
університет
Кафедра соціальної фармації**

Реформи Петра I та розвиток медицини та фармації України в XVIII-XIX століттях

Теоретичні питання:

- 1. Правління царя Петра I, його реформи в галузі охорони здоров'я.**
- 2. Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття.**
- 3. Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі.**
- 4. Розвиток охорони здоров'я України в другій половині XVIII століття.**
- 5. «Аптекарьський Приказ», його значення для подальшого розвитку фармації в Російській імперії.**
- 6. Надання лікарської допомоги в Галичині.**
- 7. Розвиток фармації в Російській імперії в XIX столітті.**
- 8. Земська реформа в Росії, створення земських аптек.**
- 9. Реформи в галузі фармації в кінці XIX століття**
- 10. І з'їзд фармацевтів Галичини, його значення для розвитку фармації України.**

Література:

1. Історія медицини та фармації : навч. посіб./ З.М. Мнушко та ін. – Х., 2009. -208 с.
2. Історія фармації України / Р.В. Богатирьова та ін. – Х., 1999.-799 с.
3. Сятиня М.Л. Історія фармації. – Львів, 2002.-660 с.
4. Тольцман Т.И. Учебное пособие по истории и организации фармацевтического дела. – М., 1974.-256 с.
5. Верхратський С.А., Заблудовський П.Ю. Історія медицини. – К., 1991.-431 с.
6. Грандо О.А. Подорож у минуле медицини. – К., 1995.-176 с.

3

Правління царя Петра I, його реформи в галузі охорони здоров'я

- ☞ У 1704 році в Санкт-Петербурзі була відкрита перша гарнізонна аптека, названа Головною, незабаром ще дві – Нижня й Адміралтейська.
- ☞ У 1706 році в Глухові почала функціонувати перша гарнізонна аптека в Україні.
- ☞ У 1707 році Аптекарський Приказ був реорганізований в Аптекарську канцелярію.
- ☞ У 1708 році для потреб медико-санітарної служби армії і цивільного населення були видані «Аптека обозна» і «Аптека домашня».
- ☞ У 1714 році на чолі Аптекарської канцелярії замість боярина був поставлений лікар на посаді архіатра.
- ☞ в 1713 році в Санкт-Петербурзі був відкритий Аптекарський сад.

Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття.

- ☞ У 1715 році в Києві відкрилася аптека «для солдатів», медична і лікарська допомога в якій надавалася доктором і аптекарем. У цьому ж році на особисте прохання генерал-губернатора Києва Голіцина Петро І наказав відкрити гарнізонну аптеку і аптечний магазин для постачання медикаментами київського військового шпиталю і довколишніх військових частин.
- ☞ У 1716 році був виданий військовий статут, відповідно до якого при кавалерії організовувалися аптеки, штат яких складався з аптекаря, двох гезелей і чотирьох учнів.

Лікарське обслуговування в Україні в першій половині XVIII століття.

У 1720 році в Лубнах була відкрита перша польова аптека. З рослин, що ростуть в околицях і вирощуваних в аптечному саду, у великій кількості виготовлялися різноманітні лікарські форми.

На базі лубенської аптеки готувалися фармацевтичні кадри. Підготовка складалася з чотирьох етапів:

- аптекарський учень
- гезель (помічник провізора)
- провізор
- аптекар (тривала від 6 до 10 років).

У 1737 році видано імператорський указ, за яким у Києві, лівобережних і слобідських полкових містах (Гадячі, Лубнах, Миргороді, Харкові, Сумах) запроваджувалася посада лікаря та організовувалися лікарні. Кожному лікареві видавався ящик з медикаментами, якими вони торгували по таксі, встановленій лубенською полковою аптекою.

- ☞ У 1720 – 1721 рр. у Санкт-Петербурзі почав функціонувати перший в Росії завод «казенних лікарських заготовлень», який виготовляв лікарські засоби з вітчизняної сировини.
- ☞ 1721 р. Петро I видає указ про відкриття вільних аптек у Санкт-Петербурзі й губернських містах.

Розвиток медицини і лікарської допомоги в Україні
у другій половині XVIII століття

У 1775 році був виданий указ про заснування Наказів громадського піклування, обов'язком яких було відкриття й організація роботи приватних аптек.

У Львові в 1777 році австрійський уряд затвердив аптечну таксу.

У 1778 році до Харкова за іменним указом графа Румянцева були призначені штаб-лікар і гезель, відкрита перша казенна і перша вільна аптеки.

У 1786 році казенна харківська аптека була переведена в кам'яний будинок. Поступово до неї переходили функції лубенської аптеки: були організовані курси з підготовки аптечних кадрів.

У 1789 році виданий – «Аптека́рський Статут», основні положення якого не втратили свого значення й на сьогодні:

- ☞ очолювати аптеку повинна людина «випробувана і удостоєна Медичною коле́гією у фармацевтичному званні»;
- ☞ аптекар повинен бути «майстерний, чесний, розсудливий, старанний»;
- ☞ аптекар повинен мати «до вживання придатні й витраті відповідні запаси»;
- ☞ ліки «в роздроб (уроздріб) ніким і ніде, окрім аптек, продавати забороняється»;
- ☞ аптекар «як зовні, так і в посуді, який містить ліки, повинен дотримувати зразкову чистоту»;
- ☞ аптекар повинен «матеріали запасати і ліки виготовляти за фармакопесю»;
- ☞ аптекар повинен виготовляти ліки точно за розпорядженням лікаря;
- ☞ за ліки, що відпускаються, аптекар повинен брати ціну, «зазначену в таксі»;
- ☞ отруйні речовини аптекар повинен «тримати під власним своїм зберіганням за замком і печаткою» и т.п.

Надання лікарської допомоги в Галичині

Галицькі аптеки були в першу чергу торговими установами, вони підпорядковувалися торговельно-промисловій палаті, а потім медичним службам міського управління. Кожна аптека мала свій герб і оригінальну назву:

- *королівські;*
- *публічні;*
- *окружні;*
- *військові;*
- *домашні;*
- *гомеопатичні;*
- *дрогерії.*

Звання королівського аптекаря отримували дворяни за заслуги перед королем, пов'язані із забезпеченням королівського двору ліками, приправами, вином.

Найбільш поширеними були публічні аптеки. Керувати аптекою міг аптекар або провізор I і II класу, які мали диплом доктора хімії або магістра фармації, виданий крайовою вищою школою.

Дрогеріями називалися аптечні магазини, в яких продавалися безрецептурні лікарські препарати, косметичні, перев'язувальні засоби, хімічні реактиви, отрутохімікати, засоби для дезинфекції.

I з'їзд фармацевтів Галичини (1897 р. м. Львів) , його значення для розвитку фармації України

Магістр фармації А. Маркович організував і провів 1-й з'їзд фармацевтів Галичини, на якому обговорювалися конкретні пропозиції щодо докорінної перебудови аптечної системи:

- ❧ аптеки повинні служити охороні здоров'я суспільства, керівництво ними – здійснюватися фахівцями, затвердженими краєвими властями; відмовити в праві на ведення аптеки можна тільки з вагомих причин;
- ❧ нові аптеки можуть відкриватися в містах на кожних 10 тисяч з населенням понад 50 тисяч і на кожних 6 тисяч з населенням до 50 тисяч;
- ❧ заява про будівництво аптеки повинна розглядатися в тримісячний термін
- ❧ відкриття філій аптек можливе тільки у разі гострої необхідності;
- ❧ при проведенні конкурсу на отримання концесії перевага віддається особам, що мають великий досвід роботи, при цьому враховуються навчання за кордоном і вік;
- ❧ керувати або володіти можна лише однією аптекою;
- ❧ концесія є довічною; якщо після смерті власника залишилися дружина і діти, то аптекою керує провізор на користь померлого або концесія виставляється на продаж;
- ❧ кожен працівник обов'язково відраховує гроші до Пенсійного фонду. Право на отримання пенсії розповсюджується на вдів і сиріт;
- ❧ визначається час роботи і відпочинку фармацевтів.

ВИСНОВКИ:

У 1707 році Аптекарський Приказ був реорганізований в Аптекарську канцелярію.

У 1720 році в Лубнах була відкрита перша польова аптека. З рослин, що ростуть в околицях і вирощуваних в аптечному саду, виготовлялися різноманітні лікарські форми.

Відкриття вільних аптек здійснювалося в два етапи: отримання від Медичної канцелярії дозволу на заснування аптеки і закупівлю ліків; отримання після огляду аптеки остаточного дозволу на відкриття аптеки і продаж медикаментів.

У 1778 році в Харкова за указом графа Румянцева були відкриті перша казенна і перша вільна аптеки.

У 1789 році виданий – «Аптекарський Статут», основні положення якого не втратили свого значення й на сьогодні.

Магістр фармації А. Маркович у 1897 р. організував I з'їзд фармацевтів Галичини, на якому обговорювалися конкретні пропозиції щодо докорінної перебудови аптечної системи.